

Positionering van de Familie-ervaringsdeskundige (FED)

De randvoorwaarden, die belangrijk zijn voor de positie van de FED
in ggz organisaties en sociaal domein

Ontwikkeld door het Landelijk Platform Familie-ervaringsdeskundigheid in
samenwerking met

Inleiding

Met 'Positionering van de Familie-ervaringsdeskundige (FED)' willen we familie-ervaringsdeskundigen randvoorwaarden en overwegingen meegeven over hun positie binnen een organisatie. Dit kan een ggz-organisatie zijn, maar ook een organisatie in het sociale domein. De basis voor de positionering van de Familie-ervaringsdeskundige (FED) wordt gevormd door het [visiedocument 'Familie-ervaringsdeskundigheid in de ggz: wat is het en hoe kun je het inzetten?'](#) en de functiebeschrijving Familie-ervaringsdeskundige. In beide wordt aangegeven dat de familie-ervaringsdeskundige (FED) ingezet wordt in het kader van herstelondersteunende zorg.

Herstel

De essentie van herstelondersteunende zorg is ruimte te maken voor het unieke herstelproces van cliënten en naasten en voor het herstel van het netwerk van cliënten. Een herstelproces is immers geen op zichzelf staand proces, maar vindt altijd plaats in een sociale context. De ontwrichting die een mens kan meemaken gaat vaak gepaard met een zekere ontwrichting van zijn of haar netwerk, dat bestaat uit familie, naasten, vrienden en andere sociale (bijvoorbeeld werk-gerelateerde) contacten. De FED bevordert door de ondersteuning van het herstel van naasten, het triadisch werken en versterken van steunnetwerken.

Om de functie van FED goed uit te kunnen voeren is het belangrijk dat er aan een aantal randvoorwaarden is voldaan. De functie van FED kan zowel binnen de ggz-organisatie als in het sociale domein worden uitgevoerd. Gezien de doelgroep, die zich in beide domeinen beweegt, kan de FED ook werken voor zowel sociaal domein als de ggz. Met de expertise van ggz en ruimte voor familie/naasten in het sociaal domein.

De meeste randvoorwaarden zijn generiek en gelden dus voor beide werkomgevingen. Waar het nodig is, zal in het document onderscheid worden gemaakt tussen de ggz-organisatie en het sociale domein. Bedenk ook dat een positie niet statisch hoeft te zijn. Het vak is nog volop in ontwikkeling en daarmee kan het goed zijn eens in de zoveel tijd de positie in de organisatie te evalueren. Als de FED'en een goede positie krijgen binnen de ggz-organisatie of in het sociale domein, dan kunnen ze een actieve bijdrage leveren aan preventie. Dit kan voor de organisatie een onderdeel zijn van een implementatieplan voor familiebeleid/mantelzorgbeleid¹ en het geeft de ruimte aan hulpverleners om te werken volgens de richtlijnen van de [generieke module naasten \(GM Naasten\)](#). FED'en kunnen helpen te voorkomen dat familie/naasten uitvallen door overbelasting van hun (mantelzorg)taken. Hiermee ondersteunen de FED'en de hulpverleners bij hun taken. Daarmee laten organisaties zien dat ze het werk van de FED van toegevoegde waarde vinden op het zorgaanbod. Helder moet zijn dat de verantwoordelijkheid voor de implementatie van familiebeleid/mantelzorgbeleid primair bij de organisatie zelf ligt.

Verhouding met de Familievertrouwenspersoon, de Familieraad en een cliëntenraad sociaal domein

Voor de positionering van de FED is het belangrijk dat deze is gerelateerd aan andere functies en gremia binnen de ggz-organisatie of het sociale domein, die zich ook bezig houden met het samenwerken met en ondersteunen van familie/naasten.

GGZ-organisaties

Naast de FED zijn binnen de ggz-organisaties ook de familievertrouwenspersoon (FVP) en de familieraad actief. Een globaal onderscheid tussen de FED en de FVP is dat de FED zich met name richt op het individuele hersteltraject van de familie/naasten, hen een luisterend oor biedt en de FVP

---

¹ Familie, vrienden, naasten worden in het sociaal domein vaak mantelzorgers genoemd. Die term geldt niet voor alle naastbetrokkenen met een ondersteuningsbehoefte. Waar het niet anders kan wordt de term gebruikt, om aan te sluiten bij het jargon van het sociale domein.

zich namens ouder/naasten meer richt op de interactie met de organisatie, van informatievoorziening tot bemiddeling/klachtenbehandeling en het samen met familie/naasten verhelderen van de rollen van de FVP in het behandeltraject². Wij realiseren ons dat er een overlap zit in deze rollen en verwachten dat dit zich in de loop van de tijd verder uit zal kristalliseren. Het is daarom belangrijk dat de FED en de FVP goed met elkaar samenwerken en afstemmen.

De familie/naastenraad is een medezeggenschapsorgaan voor de Raad van Bestuur en zet zich in voor de collectieve belangenbehartiging binnen een ggz-organisatie. De familieraad kan naar aanleiding van signalen van de FED en de FVP het gesprek met de Raad van Bestuur aangaan als het gaat om het ontwikkelen van beleid, bepalen van speerpunten en het bepalen van de kaders waarbinnen het beleid in de organisatie wordt uitgevoerd.

Sociale domein

Binnen een gemeente in het sociale domein is een wijkteam te vergelijken met een hulpverlenersgroep/team. Daarnaast kunnen er mantelzorgsteunpunten zijn en zelfregiecentra en/of herstelacademies. Soms is de FVP ook in het sociale domein actief. Los van de wijze waarop een gemeente de inzet van ervaringsdeskundigen organiseert, is afstemming ook hier van belang. De meeste gemeenten kennen een cliëntenraad sociaal domein/Wmo. Deze raden zijn het medezeggenschapsorgaan van de wethouder en staan voor de collectieve belangenbehartiging in de gemeenten. Goed contact met deze raden kan helpen om collectieve signalen onder de aandacht van de gemeente te brengen.

Onderdeel van het behandelteam, sociale wijkteam of een eigen herstelteam

In de ideale situatie is ervaringsdeskundige een erkend beroep net als andere zorgprofessionals zoals artsen en verpleegkundigen: ervaringsdeskundigen zijn ook onderdeel van een team en werken daarin vanuit hun functie samen om context te geven aan het herstel van familie/naasten en cliënten. Daarnaast zijn ze onderdeel van een team van ervaringsdeskundigen die samen werken aan intervisie, deskundigheidsbevordering en klinische lessen geven bij opleidingen en na- en bijscholing. Op dit moment is het beroep van ervaringsdeskundige nog volop in ontwikkeling, net als het beleidsterrein preventie. Positie en inzet van de FED in ggz-organisaties en/of het sociale domein is daarom maatwerk. Globaal kan de FED op verschillende posities worden ingezet. Dit kan zijn binnen een behandelteam of een sociaal wijkteam, dan is de FED onderdeel van het team. Maar er kan ook voor worden gekozen om samen met andere ervaringsdeskundigen in een eigen herstelteam te zitten, of in het sociale domein onderdeel te zijn van een zelfregiecentrum/herstelacademie of het mantelzorgsteunpunt.

Voor elke gemeente/organisatie is het belangrijk om op basis van goede randvoorwaarden zelf te beslissen hoe de FED het beste kunnen worden ingezet, zodat zoveel mogelijk familie/naasten die ondersteuning krijgen waar ze behoefte aan hebben. Vanuit [recent onderzoek door SCP](#) is bekend dat mantelzorgers ggz zwaarder belast worden dan andere mantelzorgers, maar minder snel aan de bel trekken. Dit betekent dat moet worden ingezet op zichtbaarheid om te weten waar juist deze groep behoefte aan heeft.

Randvoorwaarden voor positie FED

De belangrijkste algemene voorwaarde

De ggz-organisaties en de teams zijn zelf verantwoordelijk voor de implementatie van familiebeleid en de [Generieke Module Naasten](#) op de werkvloer. De (familie)ervaringsdeskundigen kan hooguit worden gevraagd te helpen door het geven van informatie en/of eventueel advies aan een team. Een gezamenlijk gedragen visie op het samenwerken met en ondersteunen van familie/naasten is essentieel.

---

² <https://lsfvp.nl/naasten/>

Voor gemeenten en sociale domein geldt dat ook hier de gemeente verantwoordelijk is voor het inrichten van goede ondersteuning aan en samenwerking met mantelzorgers (familie/naasten). Mantelzorgers zijn burgers met een ondersteuningsbehoefte. Ook zij kunnen aanspraak maken op ondersteuning vanuit de Wmo. Zo kan de FED een onderdeel zijn van het ondersteuningsaanbod van de gemeente aan overbelaste mantelzorgers/familie/naasten ggz. De gemeente is verantwoordelijk voor het opstellen van beleid en toezicht op de uitvoering van het beleid. Zij moet zicht hebben op de verschillende groepen mantelzorgers in hun gemeente en een sociale kaart met ondersteuning voor mantelzorgers beschikbaar hebben.

Voor een goede positionering van de FED kun je de volgende randvoorwaarden in overweging nemen:

- De FED moet een betaalde erkende functie zijn;
- Er is bescherming van de FED binnen de uitvoering van zijn functie;
- De teamleider weet en (er)kent de positie van de FED en zet deze goed in;
- Het team werkt integraal samen en geeft ruimte aan de FED om zijn functie naar behoren te kunnen uitvoeren;
- Vanwege de onbekendheid bij veel mensen met deze functie is het belangrijk om functie en taken ook bij nieuwe medewerkers meteen helder te maken;
- Binnen het team moet er voldoende wederzijds respect en veiligheid zijn om signalen te kunnen bespreken;
- Een FED kan de privacy van familie/naasten waarborgen³;
- Een FED heeft intervisie met andere ervaringsdeskundigen binnen de organisatie en/of het sociale domein;
- Een FED heeft de mogelijkheid om zich verder te scholen, eventueel samen met andere ervaringsdeskundigen;
- Er is sprake van een lerende organisatie en een lerend team, waarbij de professionals en bestuurders zich verantwoordelijk voelen voor het goed implementeren van de kwaliteitsstandaarden, waaronder de GM Naasten;
- De FED kan anonieme signalen doorgeven aan FVP/mantelzorgsteunpunt en/of de familierraad/cliëntenraad sociaal domein, als deze signalen de oplossende mogelijkheden van een team overstijgen.
- Bij voorkeur is binnen een organisatie een gremium ingesteld, zoals een ombudsman binnen de gemeente of een platform kwaliteit binnen een ggz-organisatie met doorzettingsmacht, waar de FED schrijnende situaties aan voor kan leggen.

Dit kerndocument is opgesteld vanuit de behoefte aan meer eenduidigheid over de inhoudelijke taken en de positionering van de familie-ervaringsdeskundige. Het is tot stand gekomen vanuit een samenwerkingsproject van Kenniscentrum Phrenos, Het Landelijk Platform Familie-ervaringsdeskundigheid, MIND Ypsilon, Labyrint-InPerspectief en MIND. Draagvlak is gecreëerd door een brede raadpleging van familie-ervaringsdeskundigen.

---

³ De brochure van MIND Ypsilon "[Wie zorgt, praat mee](#)" geeft aan hoe privacy kan worden gewaarborgd.